

19. De verwoesting van de Oirschotse St. Petruskerk was enorm. En het had grote invloed op de overwegend katholieke bevolking. Martien Coppens heeft voor de oorlog prachtige foto's gemaakt van de beroemde Koorbanken. Na de oorlog kwam hij terug om de totaal vernielde kerk te fotograferen.

Door Jan Kuijpers

De St. Petruskerk als symbool van Oirschot

Door de verwoesting van de kerk was het symbool van Oirschot, de katholieke bevolking ontnomen. Vanaf dat moment kon de wekelijkse gang naar de kerk niet meer plaats vinden. En daarmee was het gezamenlijke fundament waarop de Oirschotse leefgemeenschap haar basis had, verdwenen. De dominantie van die majestueuze Oirschotse St. Pieter, die in het Brabantse land zoveel ontzag inboezemde was er niet meer. Een gigantische ruïne domineerde het landschap tot ver in de omtrek. Dikwijls tot op een afstand van 10 kilometer.

Persoonlijke ervaring van de verwoesting van de kerk

Ik kan me die beschieting nog goed herinneren. Wij waren geëvacueerd bij de familie Spanjers op het Laageind. Als kind van zes jaar speelden we op een hooimijt van drie meter hoog en gleden daarvan naar beneden. Telkens met een trapje naar boven en dan van de zijkant naar beneden glijden. Met de vele kinderen, die daar ook geëvacueerd waren hadden we daar de grootste lol in en konden er uren mee bezig zijn.

Eén grote huilpartij op de hooimijt

Totdat we in de verte de beschietingen hoorden. Afstand ongeveer 4 kilometer. De 70 geëvacueerden bij de familie Spanjers hoorden het ook en kwamen aanlopen en gingen ook boven op die hooimijt staan en konden daardoor die brandende kerk goed zien. De verschrikkingen van wat de mensen toen zagen uitten ze hardop. En toen de rook en de vlammen steeds

beter zichtbaar werden en zij een derde gedeelte van de toren zagen vallen was het één grote huilpartij. Ik kan me dat moment nog goed herinneren. Velen zijn toen naar het dorp gelopen of gefietst. Zeer tegen de instructies van de bezetter in. Ook het maken van foto's was verboden. Toch heeft Fried van Esch, die in het Dekanijstraatje woonde stiekem foto's van die brandende kerk gemaakt. Met een fototoestel dat hij verscholen vasthield onder zijn jas.

Fotoboek van de Oirschotse koorbanken door Martien Coppens

De bekende Lieshoutse fotograaf Martien Coppens, die in Oirschot bekend is geworden door in 1942 een prachtige fotoboek uit te geven over de koorbanken van Oirschot, daarmee doelend op de koorbanken in de St. Petruskerk, heeft na de oorlog de verwoeste kerk vastgelegd. Martien Coppens had een bepaalde klik met Oirschot. Met behulp van het Oirschots Industrieel Contact (OIC) is in 1980 dat fotoboek opnieuw uitgegeven. Aangevuld met notities van hemzelf waarom hij in die spannende tijd, het was immers oorlog, de koorbanken in 1942 had gefotografeerd. In deze heruitgave staan ook zijn spannende belevenissen vlak na die uitgave van 1942,

toen hij in 1943 opnieuw in Oirschot terugkwam om de kerk te fotograferen, en daar geen toestemming voor kreeg. En opnieuw staan in deze tweede uitgave uitgebreid de foto's van de koorbanken inclusief een beschrijving van Pater Concordius van het gehele koorbankencomplex. Aangevuld met foto's van de brandende kerk en de troosteloze ruïne als afschrikwekkend symbool van oorlogsgeweld

de oorspronkelijke uitgave

de uitgave van 1980

Martien Coppens voelde de middeleeuwen nabij

In het bijgaande commentaar in deze heruitgave zegt hij van zichzelf dat het bepaald niet voor de hand lag dat hij koorbanken zou gaan fotograferen zonder opdracht. Het

klinkt niet erg geloofwaardig omdat hij 'als een fotografische speurhond' op alles werd gezet wat riekt naar vroeger. In een nabeschouwing over zijn eerste uitgave schrijft hij: 'Ik heb de koorbanken voor eigen genoegen gefotografeerd'. (Dat deed hij op de zonnige Hemelvaartsdag van 1939). 'De middeleeuwen huizen nog te zeer in dit 'koorgestoelte'. Deze tijd is bijzonder voelbaar wanneer men voor de eerste keer in aanraking komt op een zondagmiddag na het Lof als niemand meer in de kerk aanwezig is, terwijl de zon bundels stralen vormt in de nog hangende wolkjes van verbrande wierook. Het gaf mij de indruk alsof de kanunniken zojuist hun zetels hadden verlaten. Dus niet de beeldjes alléén, maar ook de plaats wáár zij zich bevinden en het licht wáárin zij staan, bepalen hun bijzondere schoonheid'.

Zijn bezoek aan Oirschot in 1943 werd heel even erg spannend

Martien Coppens heeft in 1943 nog een bezoek gebracht aan Oirschot. Hij vertelt in de heruitgave: "Ik had in mijn notitieboekje staan: Kerk van Oirschot opnemen vanaf de kanaalbrug in het voorjaar als de bomen bloeien 's-morgens vroeg of laat in de middag". In april 1943 kwam hij naar de kanaalbrug in Oirschot. Maar hij was niet tevreden over de verlichting. Hij verliet de kanaaldijk en slenterde naar het dorp. Steeds op zoek naar de mooiste plek om de kerk te fotograferen. Hij schoof achterwaart het straatje in naast "De Zwaan" en stond op de stoep van het politiebureau. Plotseling werd op dreigende toon hem gevraagd wie hij was en wat hij hier kwam doen. Hij moest zijn persoonsbewijs laten zien. En hij kreeg te verstaan dat er op straat niet gefotografeerd mocht worden. De schreeuwerige toon, waarop hem dit werd verteld was hij wel gewend en toen hij zag dat de bedreiger een Nederlands uniform aan had stelde hem dat wat gerust. Na veel vijven en zessen kreeg hij zijn persoonsbewijs terug, mocht hij zijn fotoapparatuur behouden, maar moest wel onmiddellijk vertrekken.

Interview met brandweercommandant Louwers over de brand in de kerk

In de uitgave van 1980 staat ook een interview dat Coppens had met brandweercommandant Louwers over de brand in de kerk: "Als Oirschotse mens wist ik wat de koorbanken betekenden, we hebben het uiterste geprobeerd ze te behouden. Op 2 oktober tussen 12 en 1 uur werd het luitorentje in brand geschoten. Ofschoon de kerk onder hevig vuur van mortieren en mitrailleurs lag, hebben we gepoogd de brand in het beginstadium te smoren. Een tiental dagen tevoren had eenzelfde gevaar de kerk reeds bedreigd. Toen werden we het vuur meester. Ook nu waren alle voorzorgsmaatregelen genomen, de slangen waren uitgelegd, de mannen zaten op het dak ondanks het hevige vuur dat op de toren gericht was, doch al onze moeite konden niet baten. Het luitorentje stond spoedig in lichterlaaie, de houten gewelven werden aangetast: deze stortten brandend naar beneden en het spel was verloren. Daarop hebben we beneden geprobeerd om binnen te komen, waarbij het traliegedeelte van een raam aan de noordzijde vernield moest worden. Ik ben door dat gat naar binnen gekropen om de deur te openen. We probeerden nog om de koorbanken af te breken en in gedeelten naar buiten te halen. Ook dat lukte niet. Inmiddels was de hitte ondraaglijk geworden en het vallende puin maakte iedere verdere poging levensgevaarlijk'.

